

ДИНИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЁШЛАР ТАРБИЯСИДАГИ АҲАМИЯТИ ЎРНИ

Ойбек Рустамович Ачилов

Тошкент давлат транспорт университети, Чет тиллари кафедраси ўқитувчиси

Ж. Адхамов

И. Адашов

Ташкент давлат транспорт университети талабалари

АННОТАЦИЯ

Мақолада Таҳдидларни шартли равишда иқтисодий, социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий тоифаларга ажратар эканмиз буларнинг барчасини умумий «ижтимоий таҳдид» номи билан белгилаш мақсадга мувофиқ. Чунки, барчасининг замирида ижтимоий муносабатлар, авваламбор инсон фаолияти билан боғлиқ жараёнлар ётади.

Калит сўзлар: Инсон, жамият, , социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий Таҳдидлар. ижтимоий таҳдид.

КИРИШ

Жаҳонда фан тараққиёти дунёнинг манзарасига иккиёқлама муносабатнинг шаклланишига, инсониятнинг табиий ҳодисаларнинг номаълум жиҳатларини илмийлик мезонлари асосида ўрганишга имкон бермоқда. Бугун дунёнинг барча минтақаларида глобаллашув жараёни ижтимоий-маданий ҳодисаларга ўзининг турлича таъсирини ўтказмоқда. Бундай таъсирнинг бир хил эмаслиги дунё мамлакатларининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, ахборот, маънавий салоҳиятлари ва геосиёсий омиллар билан чамбарчас боғлиқ. Таҳдидларни шартли равишда иқтисодий, социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий тоифаларга ажратар эканмиз буларнинг барчасини умумий «ижтимоий таҳдид» номи билан белгилаш мақсадга мувофиқ. Чунки, барчасининг замирида ижтимоий муносабатлар, авваламбор инсон фаолияти билан боғлиқ жараёнлар ётади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

«Таҳдид» - (арабча сўздан олинган бўлиб, хавф- хатар дегани) бу инсон ҳаётининг фаолияти, умуман, яшашни чигаллаштирувчи унинг ўз салоҳиятига таяниб асрлар

давомида ўзи учун мақбул, шу билан бирга жамият барқарорлиги, хавфсизлигини асрашга қаратилган муҳофаза тизимига ҳамда маълум тарихий давр мобайнида барпо этилиб, аниқ мақсад сари йўналтирилган ижтимоий сиёсий тузилма, аниқроғи, давлатнинг сиёсий асосини заифлашиши, кейинчалик эса, уни емирилишига олиб келувчи маҳаллий, худудий, минтақавий ва ниҳоят, умумсайёравий салбий омилларнинг кириб келиши натижасида аниқ макон ва замонда юз берувчи ўта салбий нохуш, беқарор сиёсий ижтимоий тарихий вазиятдан иборатдир. Юқоридан келтирилган таърифдан келиб чиқадиган бўлсак, сўз асосан, жамиятга, сиёсий ҳаётга турлитуман салбий таъсирлар, омилларнинг кириб келиши натижасида шаклланган ва уни издан чиқаришга қаратилган макон ва замонда аниқ ва ўта салбий, беқарор ижтимоий вазият тўғрисида бормоқда. Умуман, тажриба гувоҳлик берадики, жамият, давлат, инсон манфаатларига нисбатан таҳдидлар даражасидан қатъий назар улардан келадиган зарарли оқибатларнинг таъсири нуқтаи назаридан деярли бир хиллигини эътироф этиш мақсадга мувофиқ. Шу ўринда Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг, “Фарзандларимизнинг турли радикал ва зарарли ғоялар таъсирига тушиб қолишига йўл қўймаслик – асосий вазифамиздир. Бу борадаги ишларни янгича ёндашувлар билан давом эттиришимиз керак” – деган сўзи барчани огоҳликка чақиради.

Биз тадқиқотимизда таҳдидларнинг миллий маънавиятимизга салбий таъсири ва уларга қарши курашишда шахс масъулиятини исломий кадрятлар асосида такомиллаштиришнинг ўзига хос жиҳатларини тадқиқ этишни бугунги глобаллашув жараёни шиддатли тус олаётган бир даврнинг энг долзарб фалсафий муаммолари сифатида ёритишга ҳаракат қилдик.

Биринчи Президентимиз Ислом Каримовнинг «Юксак маънавият - енгилмас куч» асарида: «Маънавий таҳдид деганда, аввало, тили, дини, эътиқодидан қатъи назар, ҳар қайси одамнинг том маънодаги эркин инсон бўлиб яшашига қарши қаратилган, унинг айнан руҳий дунёсини издан чиқариш мақсадини кўзда тутадиган мафкуравий, ғоявий ва информацион хуружларни назарда тутиш лозим..» деб таъриф берилади.

Дарҳақиқат, бугунги глобаллашув жараёнлари шиддат билан кечаётган бир даврда маънавиятга қарши қаратилган бундай мудҳиш хавф – хатарлар азалий умуминсоний ғоялар билан йўғрилган ислом дини билан бевосита боғлиқ миллий кадрятларимизнинг илдиизига ҳам болта уришга хизмат қилмоқда.

«Бинобарин, маънавиятга қарши қаратилган ҳар қандай таҳдид ўз - ўзидан мамлакат хавфсизлигини, унинг

миллий манфаатларини, соғлом авлод келажагини таъминлаш йўлидаги жиддий хатарлардан бирига айланиши ва охир оқибатда жамиятни инқирозга олиб келиши мумкин».

Маънавий таҳдидлар вайронкор кучларнинг ўз моддий, сиёсий манфаатларини кўзлаган ҳолда ҳар хил марказлар томонидан бирон бир мамлакатга нисбатан ичкаридан ёки ташқаридан туриб бевосита амалга ошириладиган маънавий бузғунчиликнинг муайян шаклидир. Улар ўз мақсадларига эришиш учун ҳар қандай усуллардан, одамларнинг маънавий рухий ҳиссиётлари, миллий туйғулари, ҳар қандай жамиятда мавжуд ижтимоий–иқтисодий муаммолардан, шунингдек ОАВ, Интернетдан усталик, фирромлик, ноҳолислик билан фойдаланишга ҳаракат қилади.

Маънавий тажовузлар кўпинча турли ниқоблар, жозибали шиор ва ғоялар ниқоби ортида иш кўради.

Бу борада маънавий таҳдидларнинг уч турини алоҳида таъкидлаш жоиз:

Мафкуравий таҳдидлар.

Ғоявий таҳдидлар.

Информацион таҳдидлар.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Мафкуравий таҳдид – ижтимоий сиёсий ҳаракат, оқим ёки сиёсий куч ўз мафаатини ифодаловчи ўз мафкурасини кўрқитув, зўрлик йўли билан бошқаларга тикиштириш. Мафкуравий таҳдидлар жамият, давлат ёки халқ, миллат ёки элат тақдирига хавф солиб турган, фожиали оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган мафкуравий хавф – хатарлар мажмуаси. Ўзбекистон ҳам бундай таҳдидлардан четда қолаётгани йўқ. Фуқаролар онгида бу сиёсий экстремизм, диний фундаментализм, этник ва миллатлараро зиддиятлар, коррупция ва жиноятчилик, мафкуравий таҳдидлар шаклида намоён бўлмоқда. Айниқса, ўрта аср араб халифалигини қайта ўрнатиш ғояси ҳамда халқаро террорчилик ва диний экстремизм марказлари орқали моддий – ғоявий таъминланаётган ақидапарастлар мафкураси бугун минтақамиздаги тинчлик ва барқарорлик, учун катта хавф бўлиб турибди.

Ғоявий таҳдидлар инсон маънавий оламида ёт ғоялар, қарашлар ва мақсад – муддаоларни шакллантиришга интилади. Бугунги кунда ғоявий таҳдидларнинг қуйидаги кўринишлари намоён бўлмоқда: ахлоқий бузуқлик, зўравонлик, эгоцентризм, индивидуализм, «оммавий маданият», миллий давлатнинг тараққиёт моделига

ишончсизлик уйғотиш, миллатлараро низолар келтириб чиқаришга уриниш, ёшлар онгини заҳарлаш.

Бундан кўзланган мақсад ривожланаётган давлатнинг моддий ва маънавий бойликларига эгалик қилишдир. Чунки ғоявий таҳдидлар охир – оқибатда давлатни инқирозга олиб келади.

Информацион таҳдидлар эса инсоннинг онгини заҳарлаш ва шу тариха ўзлигига эга бўлмаган оломонни таркиб топтиришни кўзлайди. Бугунги кунда информацион таҳдидлар асосан интернет воситасида кириб келмоқда. Ҳозирги давр дунё миқёсида мафкуравий жараёнлар мисли кўрилмаган даражада глобаллашиб бораётган даврдир. Ахборот тарқатиш жараёни бутун Ер юзини қамраб олмоқда. XX асрнинг сўнгги ўн йиллигида яратилган мўъжиза халқаро компьютер тармоғи, яъни интернет тизимининг вужудга келиши ва у орқали ахборот алмашинуви жараёнларининг тезлашиб бориши бугунги кунда ғоявий таъсир ўтказиш кўламини кенгайтирмоқда.

Дарҳақиқат, дунёда глобаллашув шароитида интернет тизими бугунги кунда мафкуравий таъсир ўтказишнинг асосий воситаси бўлиб қолмоқда. Бу жараён ўсиб келаётган ёш авлод онгини салбий қарашлар билан банд этиб, бугунги кунда жамиятда ўта жиддий ва хавфли муаммоларни келтириб чиқармоқда. Масалан, интернетдан шахс онгини вайронкор ғоялар орқали заҳарлаш ва зарарлаш мақсадида фойдаланиш, аниқроқ қилиб айтганда, шахснинг қалби ва онгини мафкуравий кураш объектига айлантириш, мафкуравий курашнинг энг оммавий ва тезкор усуллари билан бири бўлиб қолмоқда. Натижада шахс кибер хуружлар қаршисида ожиз бўлиб қолмоқда. Яъни, биз буни фалсафий нуқтаи назардан таҳлил қилар эканмиз, шахснинг ижтимоий тармоқлар орқали юборилаётган нотўғри информациялар, бузғунчи ғоялар домига тушиб қолишининг асосий сабаби, уни онг соҳасиданда кучлироқ бўлган онгости соҳасига таъсир этишининг илғор методларидан фойдаланилишидир.

ХУЛОСА

Бугунги глобаллашув асрида компьютер техникаси терроризмнинг виртуал кўринишларидан кибертерроризмнинг асосий объекти бўлиб қолмоқда. Энг оғриқли нуқтаси шундаки, ушбу техникадан маънавий таҳдид қилиш воситаси сифатида фойдаланилмоқда. Бунинг учун уларнинг ҳаёти ва фаолиятига оид бадиий асарлар, кинофильмлар, театр асарлари, хужжатли фильмлар яратиш зарур. Уларнинг портретлари мактаб, коллеж, лицей, олий таълим

муассасалари, ишлаб чиқариш корхоналари, маданият саройлари, кутубхоналар, кино ва концерт заллари фойеларида, хатто метро бекатларида бўлса, ёш авлодга ўрнак олиш, тақлид қилиш, интилиш учун имкониятлар яратган бўлар эдик. Мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислоҳ Каримов ўз пайтида ижод аҳлига кино, телевидение ва театрларимизда замонамиз қаҳрамонлари образларини яратиш тўғрисида ниҳоятда зарур кўрсатмалар берган эди. Лекин, афсуски, бу вазифа кўнгилдагидек бажарилмади. Чунки фарзандларимиз ўзимизнинг миллий қаҳрамонларимизни билмаса, у ҳолда, четдан “қаҳрамон” излаб топади. У топган “қаҳрамон” банклардаги сейфларни очиб, пул ўмарадиган ўғрими, одам ўлдиришдан тап тортмайдиган ашаддий каллакесарми, инсонларнинг мабдағларини турли замонавий усуллар билан ўзлаштирадиган фирибгарми, буниси энди бизга номаълум. Айтишадик, агар биз ўз фарзандларимизни ўзимиз тарбияламасак, уларни “тарбияловчилар” бир зумда топилади.

REFERENCES

1. Пахруддинов Ш.И. Дунёвий демократик давлатчилик қурилиши амалиётида диний экстремизм таҳдиди. Тошкент: 2001, 178-б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. –Тошкент: Ўзбекистон, 2018 йил, 28 декабрь.
3. Раматов, Ж.С., Баратов, Р.Ў., Кушаков, Файзулла Абдуллаевич, Валиев, Л.А., & Хасанов, М.Н. (2022). ТРАНСПОРТ ТИЗИМИ ТАРАҚҚИЁТ БОСҚИЧЛАРИ (ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИ МИСОЛИДА). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (9), 606-612.
4. Салимов, Бахриддин Лутфуллаевич, & Хасанов, Миршод Нўмонович (2022). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИНИНГ КОМИЛ ИНСОН ТАРБИЯСИ МАСАЛАЛАРИ ТАҲЛИЛИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (6), 1345-1354.
5. М. Н. Хасанов, С. У. Бошмонов, & Т. О. Жонибеков (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ИЛМ-ФАНЛАР ТАСНИФИДА АҲЛОҚИЙ ВА ДИНИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИ. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 608-613.
6. Ж. С. Раматов, & М. Н. Хасанов (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ ВА УНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 648-653.
7. Миршод Нўмонович Хасанов (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИ БОСҚИЧИДА ЁШЛАРНИНГ МАЪНАВИЙ ВА МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ УСТИВОР

ВАЗИФАЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 791-798.

8. М.Н.Хасанов, Б.З.Зайниддинов, О.А.Абдухалилов, & Д.Д.Джурайев. (2022). МЕХНАТДА ИНСОННИ ШАКЛАНИШДАГИ АҲАМИЯТИ. *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 116–123. Retrieved from

<http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/624>

9. Н. Ж. Назарова & М. Н. Хасанов (2022). ТАЛАБАЛАРДА БЎШ ВАҚТДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 752-758.

10. Рахимова, М. И., & Хасанов, М. Н. (2020). Роль среднеазиатской философии в развитии мировой и европейской науки. *Вестник науки и образования*, (4-1 (82)), 38-41.

11. U Ruzigul, J Nasirjan, A Dilmurodkhokim, H Mirshod. RATIONALE AND HISTORY OF HUMAN REFLECTIONS IN THE MUSLIM PHILOSOPHY. // International Journal of Advanced Science and technology, 2020. 1453-1458.

12. Раматов, Ж.С., Баратов, Р.Ў., Султанов, С.Х., Муратова, Д.А., Хасанов, М.Н., & Эрнйёзов, У.К. (2022). ЁШЛАР ЗАМОНАВИЙ МАДАНИЙ ҚИЁФАСИ ВА УМУМИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАР ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (10), 376-386.

13. Раматов, Ж.С., Баратов, Р.Ў., Султанов, С.Х., Кушаков, Файзулла Абдуллаевич., Валиев, Л.А., & Хасанов, М.Н. (2022). ҲОЗИРГИ ДАВРДА ИЖТИМОЙ АДОЛАТ ҲАҚИДАГИ ИЛМИЙ-ФАЛСАФИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАЛҚИНИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (9), 647-656.

14. Бобошев, З. Н., Хасанов, М. Н., & Нуруллаев, Э. А. (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ПЕДАГОГИКА ФАНИНИНГ АСОСЧИСИ СИФАТИДА.